

En stor publicists ungdom

Otto v. Zweigbergks *Ung på 80-talet* (Bonniers, 13:50) skrevs 1915. Boken var en gåva till Zweigbergks hustru Anna på hennes femtiårsdag och avsedd för familjekretsen; den skulle bli den "officiella" versionen av de berättelser från ungdomen som författaren "dragit" för sina närmaste. Sent omsider har denna lilla krets av läsare, på uppmaning av utomstående som fått ta del av anteckningarna, beslutat att presentera dem för allmänheten. Det är glädjande att så skett; ytterst få svenska memoarböcker kan tävla med dessa skildringar i utsökt stilkorst, stilla glädje och värme i berättandet och förmåga att roa genom levandegörande av personer och händelser.

Då von Zweigbergk skrev dessa memoarer var han Dagens Nyheters huvudredaktör och känd som en av landets främsta publicister; vid sidan av Hjalmar Branting framstod

Otto v. Zweigbergk som ung.

han som det demokratiska genombrottets mest lysande förkämpe i svensk press. Han var beundrad för sin klarhet och kvickhet, fruktad för sin sarkasm, kritiserad som hänsynslös och hård. Vid hans bortgång år 1935 efter många års sjukdom sades det att elegansen i hans polemik, skärpan i hans stil för många dolt en annan sida av hans personlighet: ett patos som gav honom kraft till betydande insatser, men som sällan eller aldrig kom till uttryck i varma ord och passionerade appeller. I memoarerna möter en tredje Otto von Zweigbergk: anspråkslös, känslig, älskvärd på gränsen till det oroligt vänliga, kort sagt en ömsint idylliker. Man finner hos denne man snarast ett konservativt temperament, om med konservatism menas förståelse för vad som är och vad som varit, ett slags blyg tillgivenhet för människorna vid sidan av alla åsikter, en tolerans så total att den kan verka självutplåning. Någon av dem som stått Zweigbergk nära borde söka forma ett helhetsporträtt av dessa fångslande och skiftande bilder.

Memoarerna börjar med den tioårige Ottos inträde i Visby läroverk år 1873. Efter två år kom ynglingen till Uppsala och stannade där till 1890, i skolan och vid universitetet, med avbrott för semestrar och längre konditioner som informator i adliga och förmögna familjer; minnesanteckningarna slutar vid övergången till "livet" i form av journalistiskt arbete. Större delen av boken består av "historier" från dessa sjutton år, ibland lustiga, ibland milt sentimentala, och av korta karaktäristiker av gynnare, lärare och kamrater, från Anton Niklas Sundberg och Pontus Wikner till Mauritz Hellberg och David Bergström. Inte ett skrytsamt, inte ett elakt ord; tvärtom en välvilja som kunde synas tillskuren för det offentliga och officiella om den inte så tydligt förde tanken på en smula sagobetonade erinringar i en lycklig familj. Allt blir tjugande genom stilens precision och smidighet och genom en iakttagelse som försmärar spefulla reflexioner, ja, som till och med skyndar de skildrade till undsättning då läsaren befaras se dem mindre vackert än författaren önskar. Det är en tid av frid och glädje som drar förbi, med studier som lockar och lyckas, med

somrar hos originella, charmfulla och stundom tokiga grevar, med konflikter som stimulerar utan att bryta ned — en ljus och intelligent ungdomstid som erinrar om Wigforss, men antingen skildras mindre öppet eller var än mera oproblematisk.

Särskilt intresse har bokens sista del, då författaren blir medlem av Verdandi och invecklas i de berömda konflikterna under föreningens första tid. Hans radikalism står provet — han berättar mindre därom än om den högsinhet han ansåg sig finna även hos motståndare. Och så trädde han ut i en livslång strid där han ibland tycktes både aggressiv och okänslig. Efter denna bok kan ingen betvivla värmen och finessen i hans personlighet.

HERBERT TINGSTEN